

PRZYŁUSKA MARIA FORTUNATA (1900-1985)

Urodziła się 8 stycznia 1900 roku w Łagiewnikach (powiat krotoszyński) w dawnym województwie poznańskim. Była córką Franciszka, oficera wojsk polskich, wzorowego ziemianina i patrioty) oraz Józefy z Białobrzeskich Przyłuskich herbu Lubicz. Rodzice Marii Fortunaty zawarli związek małżeński prawdopodobnie w 1899 roku. Mieli troje dzieci: Fortunatę (1900-1985), Stanisława (1903-1971) i Franciszka (1905 – data śmierci nieznana).

W XIX i XX wieku Przyłuscy byli właścicielami dworu w Łagiewnikach wybudowanego w stylu klasycystycznym oraz przylegającym do niego parku o powierzchni ponad 8 hektarów. Posiadali ponadto majątek Starkówiec oraz folwarki w Targoszycach i Łukaszewie. Wielkość pól wynosiła ponad 1000 ha, a składały się na niego uprawy grochu, buraków cukrowych i pszenicy oraz hodowle trzody chlewnej, bydła mlecznego oraz koni. Majątek Przyłuskich był uznawany za wiodący ośrodek nasienniczy nie tylko w Wielkopolsce. Byli ludźmi majątnymi i wykształconymi – pionierami nasiennictwa.

Maria Fortunata była wyznania rzymskokatolickiego, w latach 1911-1914 uczęszczała do Szkoły Średniej SS Sercanek w Zbylitowskiej Górce pod Tarnowem. Od 1914 roku do 1918 roku pobierała naukę w Szkole Realnej Hoehere Madchenschule w Dreźnie. Od 1912 roku do 1925 roku studiowała na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu w Poznaniu, a praktykę rolniczą odbyła w maju 1925 roku w Brudzewie (powiat kaliski). Kolejną praktykę, tym razem półroczną, zaliczyła w 1926 roku we Wronowie (powiat koźmiński), a trzymiesięczną hodowlaną u Strubego w Schlanstaedt. Od 1921 roku rozpoczęła hodowlę jęczmienia ozimego, a od 1925 roku grochu Wiktoria. Przez 17 lat (1922-1939) przeprowadzała doświadczenia odmianowe dla Wielkopolskiej Izby Rolniczej oraz w latach 1933-1939 dla Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa w Warszawie. Należy nadmienić, iż prace te wykonała całkowicie bezinteresownie.

W okresie II wojny światowej została wysiedlona do Generalnego Gubernatorstwa, gdzie przebywała po dwumiesięcznym pobycie w obozie przesiedleńczym w Dobrzycy. Okupację niemiecką spędziła w Lublinie i Warszawie, zarabiając na życie robieniem sandałów. Od 1941 roku do 1943 roku prowadziła ogród handlowy warzywno-nasienny w Borowym (powiat grójecki), a od 1944 roku w Brwinowie (powiat Grodzisk Mazowiecki).

13 kwietnia 1945 roku Marię Fortunatę i jej brata Stanisława aresztowano i osadzono w więzieniu przy Sądzie Grodzkim w Krotoszynie. Na mocy ustawy wywłaszczeniowej, pozbawiono Przyłuskich majątku w Łagiewnikach i Starkówcu. Maria Fortunata po powrocie z więzienia zamieszkała w Gostyniu. Z okresu gostyńskiego pochodzą obrazy i grafiki, które znajdują się w zasobach archiwum Muzeum w Gostyniu oraz u osób prywatnych. Od 20 sierpnia 1946 roku, przez okres 3 miesięcy

dojeżdżała (z powodu braku mieszkania) do pracy w Stacji Hodowlanej Polanowice (powiat inowrocławski), gdzie na zlecenie prof. Barbackiego wysiewała zboża ozime, a z polecenia inż. Brykczyńskiej zajęła się uprawą buraków.

Od 1 marca 1947 roku do 1 marca 1949 roku pracowała jako starszy asystent w Stacji Hodowlanej P.Z.H.R. w Bronowie (powiat ostrowski), a od 1 marca 1949 roku po przenosinach tej firmy do Stacji Hodowlanej w Borowie (powiat kościański). Tam też zamieszkała wraz z mamą w służbowym mieszkaniu. Zajęła się uprawą maku, wraz ze współpracownikiem Józefem Sokołowskim, wyhodowała mak niskomorfinowy. Ponadto do jej sukcesów nasiennych zaliczyć należy wyhodowanie dwóch odmian słonecznika oraz grochu łagiewnickiego. Emerytowani pracownicy z Borowa, wspominają Marię Fortunatę jako osobę skromną, małomówną, niedbającą o swój wygląd. Osoby pamiętające ją, wspominają, że nigdy nie odwiedziła rodzinnego majątku w Łagiewnikach, który ówczesne władze odebrały rodzinie Przyłuskich.

W Borowie, który jest teraz oddziałem Hodowli Roślin Strzelce Sp. z o.o., znajduje się album z 42 rysunkami maków autorstwa Marii Fortunaty Przyłuskiej, nie tylko tych, które wyhodowała, ale także sprowadzonymi z wielu krajów (z m.in. ZSRR, Czechosłowacji, Korei, Francji, Holandii, Węgier), celem przeprowadzenia krzyżówek. Rysunki roślin i kwiatów w dokładny sposób odzwierciedlają wygląd tych roślin. Pochodzą one z 1960 roku i prawdopodobnie powstały po to, aby w dokładny sposób pokazać wygląd roślin, ich kolor i kształt (w tamtych czasach nie wykonywano kolorowych zdjęć wyhodowanych roślin). Maria Fortunata Przyłuska przeszła na emeryturę w 1979 roku i zamieszkała w Poznaniu.

Zmarła w Puszczykowie 20 lipca 1985 roku, jej ciało jak i wcześniej zmarłej mamy i brata zostały złożone w rodzinnym grobowcu w Wyganowie, przy tamtejszym kościele pw. Podwyższenia Świętego Krzyża. W wyganowskiej świątyni rodzina Przyłuskich miała swoją ławę kolatorską z herbem Lubicz, która w bardzo dobrym stanie (po renowacji) zachowała się do dzisiaj.

Do tej pory udało się odnaleźć kilkanaście akwarel autorstwa Marii Fortunaty Przyłuskiej, m.in. ruiny kościoła św. Marcina w Poznaniu, jednak najwięcej z nich przedstawia Gostyń, a dokładniej farę oraz kapliczkę i klasztor na Świętej Górze, gostyńskie ulice, Cukrownię w Gostyniu. Na obrazach widnieje sygnatura „Fortunata Przyłuska, Gostyń 1945” (i 1946). Ciekawym źródłem informacji stały się jej grafiki, na których pokazała Gostyń z początku XVIII wieku. Nie udało się ustalić, na podstawie jakich informacji je namalowała. Pewne jest to, że Gostyń przez nią przedstawiony zgodny jest z zapiskami historycznymi.